

SRĐAN ŠKUNCA

Vozišće 71, HR-51216 Viškovo

srdjan.skunca@gmail.com

PRILOG RAZMATRANJU ETIMOLOGIJE OJKONIMA ŽMAN NA DUGOME OTOKU

Istražujući polovicom 20 st. etimologiju imena naselja *Žmân*, smještenoga na Dugome otoku, Skok uzima lat. pridjev *medianus* kao osnovu razvoja srednjovjekovnoga lika *Mžan*, iz kojega se metatezom suglasničke skupine *mž-* razvio suvremeni lik toga ojkonima. Ovim je radom postavljena i istraжена hipoteza o slavenskoj osnovi ojkonima *Žmân*. Hipoteza se temelji na povijesnim podacima (arheološka i druga istraživanja kasnoantičkoga razdoblja, notarski zapisi 13. – 15. st. i dr.) te značajkama životnoga i gospodarskoga prostora Žmana, u kojemu se posebno ističe trajni fenomen sezonskoga plavljenja najplodnijih obradivih površina, koji je jedinstven na zadarskim otocima, i pojava gustih magli na moru. Posebnost nove postojbine novodoseljeni Hrvati obilježavaju imenom *Mžan*, izvedenim iz praslavenske imenice **mbža*, koja u većini slavenskih jezika znači 'vlaga; rosa; kiša; magla'. O potpunome gospodarenju životnim i gospodarskim prostorom svjedoči hrvatska toponimija u cijelosti oblikovana do kraja razvijenoga srednjeg vijeka. Romanski element, ako i jest zatečen u razdoblju doseljenja, bio je preslab da bi utjecao na te procese i život hrvatskoga stanovništva.

1. Uvod

Naselje *Žmân* (gen. *Žmâna*) smješteno je u jugoistočnome dijelu Dugoga otoka te zajedno s naseljima Luka i Zaglav čini skupinu južnootočnih naselja koja gravitiraju Salima, najvećemu i najmnogoljudnijemu otočnom naselju, ujedno i općinskomu središtu.

Žman je smješten i razvija se na povišenim predjelima zapadnih obronaka udoline/drage koja se, u dužini oko 850 m, proteže od obale Uvale Žmanšćica na sjeveru do župne crkve svetoga Ivana Krstitelja, krajnje kopnene točke na jugu. Po svemu sudeći, razvoj naselja krenuo je upravo od župne crkve, i to izgradnjom pojedinačnih, međusobno odijeljenih zaselaka *Južnji krâj* i *Goričina*, udaljenih od župne crkve oko 200 m, te zaselka *Zmōrašnji krâj*, udaljenoga oko 450 m od žu-

pne crkve. Razvoj naselja prati linearno pružanje drage, ali ne i visinski. U bliskome podnožju župne crkve, izgrađene na 21 m.n.m., dno udoline dosiže visinu oko 12 m, dok je *Jûžnji krâj* izgrađen na visini 20–25 m.n.m., a *Goričina* i *Zmõrašnji krâj* na 25–50 m.n.m. Uz postupno popunjavanje površine između zaselaka i mjestimični razvoj javnih sadržaja i prostora, razvoj naselja usmjerio se tijekom 20. st. na obalni rub.

2. Povijesni izvori i usvojena etimologija

Prema Strgačiću (1949: 95) *Žman* se prvi put spominje 1260. u buli kojom papa Aleksandar IV. potvrđuje posjede samostana sv. Nikole u Zadru, među kojima i »ecclesiam sancti Johannis et Meçane cum terris, uineis et omnibus pertinentiis suis.« Taj samostan izdaje u travnju 1341. ispravu kojom Kranoti, sinu Ivana s Dugoga otoka, daje tri gonjaja zemlje »posite in Insula Meçani in monte uocato Scipichic«. Isprava iz prosinca 1341., kojom spomenuti samostan dodjeljuje Većku Vuričkoviću (Vecheche Gresani Vurichcouich) tri gonjaja zemlje da zasadi vinograd, sadrži neuobičajen imenski lik »loco uocato Vampsane«, tj. *va Mžane* (Fincka 1977: 23), odnosno transkripcijski bliži *va Mšane*. Spominjanje *Žmana* učestalo je 1347. u notarskim ispravama kojima se potvrđuje da Nikoli pok. Crnog (Nicolli condam Cerni de Carbono), građaninu Zadra, *Žmanac Kreše* (Cresius) pok. Nikole prodaje »unam suam ogradam terre positam in loco dicto Meçane insule Magne«. Drugi *Žmanac*, Vid Radoslav, prodaje svoj vinograd »in loco dicto Meçane«, a *Žmanka Stošija* prodaje »quamdam suam ograddam terre partim vineatam et partim non vineatam, positam in dicto vocabulo Meçane« (Strgačić 1949: 95).

U registima Diplomatičkoga zbornika Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije, iz kojega su isprave citirane, lik *Meçane* transkribiran je kao *Mečanj* i kao takav nerijetko i znanstveno korišten. Takva transkripcija nije prihvatljiva jer onodobni zadarski notari grafemom *ç* bilježe ne samo fonem /č/ već i /c/, /z/ i /ž/ (Bartulović 2014: 215–218). Transkripcija *Meçane* kao *Mežan* može se potvrditi usporedbom s primjerima zapisa više prostorno bliskih nesonima. Tako je nesonim *Žirje* zabilježen u liku *Çuri*, kako je vidljivo iz primjera isprava benediktinskoga samostana sv. Kuzme i Damjana na Čokovcu (otok Pašman) izdanih 13. veljače 1321., odnosno 12. siječnja 1325. (CDRCDS 9: 3, 221). Nesonim *Iž* bilježi se krajem 14. i početkom 15. st. u liku *Eçii* (Hilje 1994: 69, 70), dok je nesonim *Žut* 1373. zabilježen u liku *Çonte* (Hilje 1994: 74).

Iz navedenih primjera (ostali likovi zabilježeni tijekom 14. i 15. st. navedeni su u 4. poglavlju kao sastavni dio etimologijske analize) vidljiva je posebnost ojkoni-*ma Žman* koju čine dvije faze njegova oblikovanja. Suvremeni lik – *Žman* – nastao je preoblikovanjem srednjovjekovnoga lika *Mžan* vjerojatno tijekom 16. st. »Kako je suglasnička grupa *mž* neobična, nastala je metateza upravo onako kao

i u našoj staroj posuđenici žmulj ili žmuo iz starijeg mžul ili mžuo« (Skok 1950: 118).

Razmatrajući isprave iz 1260. i 1347. te sintagmu *crikva žmanska* iz »glagolskog spomenika iz 15. vijeka« (Skok 1950: 118), ime kojega, nažalost, ne navodi, Skok kao izvorni uzima lik *Mžan* te pretpostavlja dvije etimologijske inačice. Prva se temeljila na pretpostavci postojanja antičkoga predija nazvanoga »po nje-govu posjedniku Geminiju: *praedium Geminianum*« (Skok 1950: 117), a po uzoru na etimologiju ojkonima Ugljan iz imena posjednika Gelliusa (Skok 1950: 105). Tu pretpostavku Skok ubrzo odbacuje te za toponimsko ishodište uzima latinski pridjev *medianus* u kojemu, primjenom slavenskih/hrvatskih jezičnih zakonitosti, reduciranjem samoglasnika *e* u početnome *med-* nastaje skupina *mž-*, iz koje metatezom nastaje *žm-*, pa »Žman znači (...) „srednje selo ili mjesto”. On se zaista nalazi u sredini između Sala i Luke« (Skok 1950: 118). Skokovu etimologiju prihvatili su i drugi onovremeni istraživači dugootočke toponimije: Strgačić, koji iskazuje sumnju da »geografski baš nije Žman po srijedi Dugog otoka« (Strgačić 1949: 96), i Finka (1992: 6–7), a o njoj ne dvoji ni autor recentnoga dijalektološkog istraživanja u kojemu je ojkonom Žman svrstan u romanski jezični sloj (Skrračić 1997: 92).

3. Osnove za reviziju etimologije

Je li opisana etimologija (još uvijek) održiva? Žman doista nije središnje naselje – zračna udaljenost do Sali iznosi 5 km, do Luke 2 km, a razlika je lako uočljiva i u trajanju hoda. Dosadašnja istraživanja i pojedinačni nalazi iz antičkoga razdoblja – poput dijela zavjetne are (Zović i Kurilić 2015: 430, 431) i građevne strukture u blizini žmanske župne crkve (Uglešić 2002:107) – ukazuju na prisutnost i aktivnost romanskoga stanovništva (ne i naselja) te da se oblici antičkoga gospodarstva na Dugome otoku uopće razvijaju na malim i međusobno odijeljenim površinama (Suić 1974: 59–61). Uvažavajući povijesni kontinuitet, može se jedino potvrditi kako *žmanski posjedi* leže između posjeda žitelja Sali i Luke. U tome smislu, pretpostavka posredovanja kasnolatinske imenice *mezanus* (Strgačić 1949: 96) ili pridjeva *medianus* u značenju sredine, opravdana je jedino ako je romansko stanovništvo time nastojalo očuvati granice svojih posjeda. Međutim, obradive površine na području budućega Žmana nisu zadovoljavale kriterije na temelju kojih bi bile uključene u *ager publicus* (Suić 1976: 55) pa stoga unutar područja doseljavanja nisu ni mogle postojati limitacije kojima bi se novim stanovnicima uvjetovalo korištenje prostora. Mogućim povredama vlasničkih prava unutar terena u državnome vlasništvu u antičkome Rimu (*ager privatus*) od strane novih stanovnika, rimska se uprava nije bavila (Suić 1976: 55–56). Vlasnici agera svojim posjedima mogli su slobodno raspolagati te su bili prepušteni samostalnomu rješavanju vlasničkih sporova.

U skladu s navedenim, romanski pojam *sredine* ne predstavlja uvjerljivo toponimsko ishodište, te je opravdano novo razmatranje etimologije. Uzimajući povijesno potvrđene likove *Mežan*, odnosno *Mžan* i mogući refleks *Mšan*, ovo je istraživanje pretpostavilo slavensku osnovu ojkonima te je stoga provedena a) ubikacija i klasifikacija toponima s očuvanom osnovom *Mež-*, *Mž-*, *Mš-* i sl. na slavenskome jezičnom prostoru i b) etimologijska analiza kao podloga za donošenje odgovarajućega zaključka.

3.1. Ubikacija toponimijske osnove

Tablični prikaz u nastavku sadrži 23 toponima – ojkonima i hidronima – koji su ocijenjeni kao reprezentativan izbor za analizu i zaključivanje. Osnovne informacije o njima prikupljene su na matičnim mrežnim stranicama. Naime, pretraživanjem dostupnih baza podataka o naseljima – [1], [2] – ubiciran je trostruki broj toponima, najviše na području Ruske Federacije, Bjelorusije, Ukrajine i Poljske, većina njih s osnovom *mež-* i *mš-*. Potvrđeni su vrlo slični ojkonimski i hidronimski likovi: *Межовка*, *Межевая*, *Межево*, *Межевой*, *Межа*, *Меженка*, *Межник(и)* i dr. u Ruskoj Federaciji (više od 30); *Межова*, *Межове* i dr. u Ukrajini (manje od 10); *Межава*, *Мижжава*, *Межавка*, *Межанци*, *Межани*, *Мижавічы*, *Межнікі* i dr. u Bjelorusiji (20-ak); *Межовка* u Kazahstanu, na području grada Šemonaiha, u blizini rusko-kazahstanske granice (to je ujedno najistočniji toponim s navedenom osnovom). Osnovu *Mš-* sadrži desetak poljskih hidronima poput *Mszanka*, *Mszana* i *Mszanica* (NGP 2006: 180), a iste ili slične toponime nalazimo i u Ruskoj Federaciji. Bitno manji broj ojkonima s istom osnovom nalazi se u Ukrajini (*Mzsanec/Moshanec*), Poljskoj (*Mszana*) i Češkoj (*Mšeno*). Istraživanjem nisu obuhvaćeni latvijski i litavski toponimi srodne etimologije jer se time ne bi bitno utjecalo na rezultate, kao što je vidljivo i iz analitičkoga dijela u nastavku.

Budući da se većina ojkonima odnosi na naselja s malim brojem stanovnika, a većina hidronima na vodotoke male dužine i slivnoga područja (zbog čega rijetko nadilaze lokalno značenje), u tabličnome prikazu nastojao se dati presjek koji pokazuje cjelovit raspon njihova pojavljivanja, odnosno imenovanja.

ojkonim	
osnova <i>Mež-</i> , <i>Mž-</i> i sl.	opis
<i>Mežica</i> (<i>Mies</i>) Slovenija, Štajerska	grad; 3.500 stanovnika; spominje se 1154.; rudnici olova i cinka 16. – 20. st. [3]
<i>Mžany</i> Češka, Královéhradcka regija	selo; 415 stanovnika; 11 km zračne linije od rijeke Labe; prvi spomen 1404.; prema jednoj predaji osnovali ga trgovci iz područja rijeke <i>Mže</i> [4]

<i>Межевой</i> (Meževoj) Ruska Federacija, Čeljabinska oblast	kao industrijski grad Межевы Лог osnovan 1936. na rijeci Aj, na granici s Baškortostanskom Republikom; 4.923 stanovnika; od 1973. imenuje se Межевой [5]
<i>Мяжа</i> (Mjaža) Bjelorusija, Vitebska oblast	agrogradić, 401 stanovnik, središte Mjažanskoga poljoprivrednog okruga, na obali rijeke Lovač i jezera Mjaža; prapovijesno arheološko nalazište; prvi spomen u 16. st. [6]
<i>Міжава</i> (Mižava), rus. <i>Мижево</i> (Miževo), polj. <i>Miżewo</i> (Miževo) Bjelorusija, Grodnenska oblast	selo, 135 stanovnika; polovicom 20. st. meliorirana močvarna zemljišta te regulirani potoci oko ovoga i okolnih naselja, iz razdoblja Ruskoga Carstva i Druge Poljske Republike (Općina Pieski) [7] [8]
<i>Межова</i> (Mežova) Ukrajina, Dnjepropetrovska oblast	grad; 8.049 stanovnika; središte Meživskoga rajona; utemeljen 1884. prilikom izgradnje željezničke pruge Donjeck – Dnjipro [9]
<i>Сташки</i> (Staški) / pov. polj. <i>Мзе́ні</i> (Mženj) Ukrajina, Žitomirska oblast	selo, 325 stanovnika; na sjevernome rubu grada Ovruča; osnovano 1924. [10] [11] [SGKP 1885: 848]
osnova Mš-, Mša- i sl.	opis
<i>Mosonmagyaróvár</i> Mađarska, županija Győr-Moson-Sopron	grad; 32.750 stanovnika; blizu austrijske i slovačke granice; Moson (<i>Mošon</i>) (spominje se 1137.) i Magyaróvár spojeni 1939. u grad <i>Mosonmagyaróvár</i> [12]
<i>Mšené-lázně</i> (njem. Mscheno) Češka, regija Ústí nad Labem	naselje izgrađeno duž Mšenskoga potoka; 865 stanovnika; prvi spomen 1262.; lječilište utemeljeno 1796; 38 km sjeverozapadno od Praga [13]
<i>Mszana Dolna</i> (Mšana Dolna), <i>Mszana Górna</i> (Mšana Gurna) Poljska, Małopoljsko vojvodstvo	grad; 7.900 stanovnika; grad <i>Mieścisko</i> (prvi spomen 1365.) i naselje <i>Mszany</i> (<i>Mšani</i>) spojeni 1464. u jedinstven grad; selo <i>Mszana Górna</i> udaljeno 3 km; oba naselja smještena uz rijeku Mszanku [14]
<i>Мшанець</i> (Mšanec) Ukrajina	selo; 256 st.; Lavovska oblast; utemeljeno 1446.; na ukrajinsko-poljskoj granici [15]

hidronim	
osnova Mež-, Mž- i sl.	opis
<i>Meža</i> , njem. <i>Mieß</i> Austrija/Slovenija	rijeka; 43 km; izvire u austrijskome dijelu Koruške, a do utoka u Dravu teče slovenskim dijelom Koruške [16]
<i>Mže</i> , njem. <i>Mies</i> , lat. <i>Misa</i> Njemačka/Češka, Plzenska oblast	rijeka; jedina rijeka toga imena u Češkoj; 106,5 km [17]; spominje se u Kosmovoju kronici / Zelenogorskome rukopisu (napisanom do 1125. godine)
<i>Межа</i> (Meža) Ruska Federacija	rijeka; glavna rijeka Tverske oblasti; 259 km; dio riječnoga sustava Zapadne Dvine, koja utječe u Baltičko more kraj Rige [18]
	rijeka; 186 km; Kostromska oblast; po rijeci nazvan Meževski rajon [19]
<i>Межовка</i> (Mežovka) Ruska Federacija	rijeka; pritok rijeke Tare; 21 km; vodni sustav Ob – Irliš, Novosibirska oblast [20]
<i>Мяжа́</i> , rus. <i>Межа́</i> (Mjaža/ Meža) Bjelorusija, Vitebska oblast	jezero; jedno od triju jezera u nizu na toku bjelorusko-ruske rijeke Ловаць (Lovać) / rus. Лóватъ (Lovat) [21]
<i>Можа</i> (Moža) Bjelorusija, Minska oblast	rijeka; 77 km; teče poljoprivrednim i šumskim područjem Berezinske visoravni; pritok rijeke Bobr u slivnome području Dnjepra [22]
<i>Мжа, Мож</i> (Mža, Mož) Ukrajina	rijeka; pritok Sjevernoga Donjecka; 77 km; Harkivska oblast [23]
osnova Mš-, Mša- i sl.	opis
<i>Mšenski potok</i> Češka, regija Ústí nad Labem	rijeka; 14,9 km; dio toka uključen u park prirode Dolni Poohří, a dio toka sastavni dio lječilišta <i>Mšené-lázně</i> [24]
<i>Mszanka</i> (Mšanka) Poljska, Małopolsko vojvodstvo	rijeka; pritok Rabe; 19,5 km; protječe naseljima Mszana Dolna i Mszana Górna; kao <i>Mschena</i> spominje se 1254. godine [25]
<i>Mszanka/Мшанець</i> (Mšanec) Poljska, Potkarpatsko vojvodstvo, Ukrajina, Lavovska oblast	rijeka; 29,6 km; pritok Dnjestra; izvire u poljskim Potkarpatima; istoimeno naselje smješteno na rijeci uz ukrajinsko-poljsku granicu [26] [27]

3.2. Etimologijska analiza

Etimologijsko istraživanje pokazuje da ojkonimi i hidronimi, iako izrazno bliski, nisu nastali na jedinstvenoj jezičnoj osnovi, niti dijele isto doimensko značenje, te se mogu svrstati u više skupina.

3.2.1. Prva skupina obuhvaća hidronimske i ojkonimske likove s ishodištem u praslavenskim glagolskim likovima **mъžati II*, **mъžiti II* (ЭССЯ 21: 179, 182) i **mīžati II* (<**mizjati*) – proizišlim iz indoeuropskoga **meiǵh* u značenju ‘močiti, smočiti (se), (o)vlažiti, orositi i sl.’ (ЭССЯ 19: 63) – odnosno u imenici **mъža*, koja u većini slavenskih jezika znači ‘vlaga; rosa; kiša; magla’ (ЭССЯ 21: 179). Iz lika **mъžiti II* razvili su se: češ. *mžiti*, polj. *mżyc* (‘kišiti’), rus. *мжить*, ukr. *мжити* itd. (ЭССЯ 21: 182–183), odnosno imenice poput polj. *mżawka* (‘kišica’), ukr. *Мжа* (‘sitna kiša, rosa’, bjrus. *мжавка* (‘magla’). Glagolskomu liku **mъžati II* odgovaraju hrvatskosrpski likovi *mīžati* i *mīžaŕi* (‘rominjati’, ali i ‘slabo gorjeti’ i ‘drijemati’), kao i *midžati* ‘mokriti, urinirati’ (Skok II: 435–436), **mъžeti*, slov. *mzėti* (= *mezėti* ‘curiti, teći tankim mlazom, kapati’) (ЭССЯ 21: 179) uz koji se veže hidronim *Meža*, kao i bjeloruski glagol *мижаць* ‘rominjati’ (ЭССЯ 21: 179). Akademijin rječnik bilježi još neke, danas posve arhaične glagolske likove, među kojima i *mažditi*, *mažđiti*, *mežditi*, ‘rominjati, rositi’ (RHSJ 27: 546, 640).

ojkonim	osnova <i>*mъža</i>
<i>Mežica</i> , Slovenija	deminutiv izveden iz hidronima <i>Meža</i>
<i>Mžany</i> , Češka	prema predaji mjesto nazvano po maglama s obližnje rijeke Bystrice [4]
<i>Ex Mžeň</i> (<i>Mženj</i>), Ukrajina	u značenju ‘vlažno, mokro mjesto’
hidronim	osnova <i>*mъža</i>
<i>Méža</i> , Austrija/Slovenija	<i>Мъža</i> → (ь → e) → <i>Meža</i> (ЭССЯ 21: 179)
<i>Mže</i> , Njemačka/Ceška	<i>Мъža</i> → (ь → -, a → e) → <i>Mže</i> (ЭССЯ 21: 179)
<i>Мжа</i> , <i>Мож</i> , Ukrajina	ukr. ‘мелкий частый дождь – blaga česta kiša’ (ЭССЯ 21: 179)

U ovoj je skupini vidljiv primjer povezanosti ojkonima i hidronima – naselje *Mežica* na rijeci *Meži*. Na ostalim rijekama, unatoč njihovoj većoj dužini, nisu se razvila naselja istoga imena. Ojkonim *Mžany* te hidronimi *Mže* i *Mož* upućuju na označavanje pojave vode u različitim agregatnim stanjima (vlaga, rosa, magla).

3.2.2. Drugu skupinu, najbrojniju i značenjski višeslojnu, čine toponimi raspoređeni na području Ruske Federacije, Bjelorusije i Ukrajine. Iako likom izrazito podudarni s prethodnom skupinom, toponimi zasnovani na ruskoj imenici *межа* (*meža*), bjel. *мяжа* (*mjaža*), ukr. *межа* (*meža*) i njihovim izvedenicama temelje se na zajedničkoj osnovi – psl. imenici **medja* ‘sredina, granica, međa’. Istu eti-

mologiju slijedi i hrvatska imenica *međa* (u čakavskome narječju *meja*) (ЭССЯ 18: 45–46) (*Meja* je naselje grada Bakra, *Meje* su četvrt grada Splita). Uz navedeno značenje, imenica *межа/тяжа́/межа́* koristi se i u značenju ‘neobrađeno zemljište između polja’ (rus., bjrus.), ‘zemljišno područje’ (rus., ukr.), ‘put rubom posjeda’ (ukr.) (ЭССЯ 18: 46; Леванцевич 2015: 6), a s vodom je povezana u značenju ‘najniža voda’ odnosno ‘nizak vodostaj’ (ukr. *межень* i *межинь*) (ЭССЯ 18: 46).

Razumijevanje postanka dijela toponima vezano je uza značenje brojnih imenica s osnovom *теж-*, primjerice: rus. *тежовка* ‘mjesto ili predio pogodni za rast pojedinih biljaka, pogotovo stolisnika’ (Колосова 2012: 37), rus. *тежовка* = *тежевка* = *тежевание*, bjrus. *межаванне*, ukr. *тежевание* i *тежова* ‘utvrđivanje granica između posjeda, premjer zemljišta’ (povijesno i prilikom osnivanja naselja) (Ушаков 2008), rus. *тежевой* = *тежевая* ‘oznaka međe, npr. stup i sl.’).

Međutim, na dijelovima ruskoga, bjeloruskoga i ukrajinskoga nacionalnog prostora – od Baltika do područja omeđenoga rijekama Rata, Desna, Oka, Moskva i Volga – u oblikovanju hidronima s osnovom *теж-*, *тож-* potvrđen je utjecaj baltičkih jezika (Васильев 2015: 180–182), te je potrebno uvažiti više osnova izvođenja:

- iz stbalt. *мяжс* ‘drvo, šuma’ (ЭССЯ 18: 46); lit. *Medžias* i latv. *Mežs*
- iz balt. **mažoja* ‘mala’ (Топоров 2010: 101); lit. *māžas*, latv. *mazs*
- iz balt. **mazg-en*, ‘čvor, uzao’ (Топоров 2010: 101); lit. *māzgas*, latv. *mazgs*.

(Derksen 2015: 308).

Uvažavajući etimologijsku višeznačnost, etimologija pojedinih toponima ova-ko se sažeto prikazuje:

ojkonim	osnova psl. <i>*medja</i>
<i>Межевой</i> , Ruska Federacija	u značenju ‘naselje na granici s Baškortostanskom Republikom’ [5]
<i>Межова</i> , Ukrajina	u značenju ‘izmjerom utvrđeno zemljište za gradnju naselja uz prugu’ [9]
<i>Мяжа́</i> , Bjelorusija	u značenju ‘granica’ (Леванцевич 2015: 8); povijesno naselje na granici Suraškoga okruga pripadajućega Litvi (16. st.) i Ruskomu Carstvu (17. – 20. st.)
<i>Міжава</i> , Bjelorusija	u značenju ‘granica’ (Леванцевич 2015: 8); predaja o rubnome naselju vlastelinstva; moguće i u značenju ‘okruženost rječicama i močvarnim tlom’

hidronim	osnova psl. * <i>medja</i>
<i>Межевка</i> , Ruska Federacija	moguće više značenja zbog prirodnih i hidroloških značajki sustava Ob – Irtiš
<i>Межа</i> , Kostromska oblast, Ruska Federacija	u značenju ‘nizak vodostaj’ (ЭССЯ 18: 46)
<i>Мяжа́</i> , jezero, Bjelorusija	vjerojatno u značenju ‘rub’, tj. prvi prekid toka rijeke Lovat nakon izvora
<i>Межа</i> , Tverska oblast, Ruska Federacija	osnova stbalt. <i>мяжс</i> ‘položnost vodotoka unutar područja bogatoga šumom’ (ЭССЯ 18: 46).
<i>Можа</i> , Bjelorusija	osnova stbalt. * <i>mazg</i> ‘rijeka u obliku slova u’; dužina 77 km’; zračna udaljenost između izvora i ušća iznosi samo 14 km (Топоров 2010: 101)

Iako u ovoj skupini nalazimo samo jedan primjer ojkonimske i hidronimske istoznačnice, šira analiza ojkonima u značenju ‘granica’ pokazuje njihovu učestalost kod naselja povezanih s vodom, odnosno vodotocima lokalnoga značenja (male dužine i površine sliva), što upućuje na potrebu postojanja bitno širega lokacijskoga konteksta kao okvira za oblikovanje toponima; u protivnome, ime svakoga naselja u blizini (neke) granice moglo je biti motivirano tim značenjem.

3.2.3. Treću skupinu čine ojkonimi i hidronimi čija imenska osnova nije izravno povezana s vodom, ali jest neizravno. Riječ je o mahovini: **тъšань(жь)* – rus. *мшáнный*, ukr. *мшанá*, slč. *mošený* (ЭССЯ 21: 13–14); **тъšеньје* – češ. *mšeni*, rus. *мшэнье* ‘zarastanje, obrastanje mahovinom’, polj. *mszaty* ‘obrasti mahovinom’ (ЭССЯ 21: 14–15). Naime, hidrološke značajke vodotoka (najčešće male dužine i lokalnoga značenja) u spoju s geološkim značajkama tla mogle su uz riječna korita ili unutar njih potaknuti rast mahovnjača i nastanak blatnih obala te re-tencija pogodnih za razvoj flore i faune močvarnih staništa. Na takvim se mjestima doimensko značenje hidronima prenosilo i na ime naselja.

ojkonim	osnova * <i>тъšань(жь)</i>
<i>Mosonmagyaróvár</i> , Mađarska	naselje izgrađeno u blizini močvarnih rukavaca Dunava [12]
<i>Mšené-lázně</i> , <i>Mšeno</i> , Češka	(ЭССЯ 21: 13)
<i>Mszana Dolna</i> , <i>Mszana Górna</i> , Poljska	predaja spominje smještaj grada između četiriju potoka [15], (ЭССЯ 21: 13)
<i>Мшанá</i> , <i>Мшанець</i> , Украјина	(ЭССЯ 21: 13)

hidronim	osnova * <i>тъѡанъ(јъ)</i>
<i>Mšenski potok</i> , Češka	pojava mahovine potaknuta izvorima tople vode (ЭССЯ 21: 13)
<i>Mszanka</i> , <i>Мшанець</i> , Poljska/ Ukrajina	

4. Lokalni kontekst ojkonima *Mežan*

U skladu s uvodnim opažanjima i hrvatskim refleksom psl. **medja*, ojkonim *Mežan* nije moguće povezati s pojmom granice, sredine i sl., a prirodne osobine *Žmana* ne omogućuju ni povezivanje s osnovom **тъѡанъ(јъ)*. Ako se ojkonim *Mežan* vezuje uz psl. imenicu **mbža*, a u naselju nema stalnih izvora vode ni bujičnih voda i/ili njihovih recipijenata, opravdano je pitanje kako je moguće ime naselja povezati s vodom?

Prvi dio odgovora nalazimo u predjelu krških polja – *Slòtino polje*, *Srìdnje polje*, *Glâčevo polje* – te polja koja su, zbog svojih posebnosti, nazvana *Mâlo jezero* i *Vèlo jezero* (odnosno *Veliko jezero*, kako se većinom navodi u stručnoj i znanstvenoj literaturi; navedena su polja na zračnoj udaljenosti od svega 2-2,5 km od župne crkve). Naime, zbog orografije i geološkoga sastava šire područje svih navedenih polja predstavlja izolirano slivno područje površine 4,1 – 5,8 km². Tijekom kišnih razdoblja na području Maloga jezera i Velikoga jezera akumulira se više od 0,5 mil. m³ vode, zbog čega se svake godine događaju poplave – na Malome jezuru u visini oko 2 metra i prije negoli na Velikome jezuru, koje plavi u visini oko 1,5 metara (Zelenika, Soldo i Trenc 2001: 39). Malo i Veliko jezero jedina su dva polja koja plavi voda, i to ne samo na Dugome otoku već i na cijelome zadarskom arhipelagu. Zbog količine humusa i vlažnosti tla Veliko jezero i Malo jezero najplodnija su polja na otoku (Magaš 1997: 24). Krajem 20. st. na Malome jezuru izvedene su kaptaze za vodoopskrbu naseljâ između Sali i Luke.

Gospodarsku važnost poljâ potvrđuje njihovo rano i često spominjanje u ispravama: *Stridno pole* (tj. *Srìdnje polje*, op. a.) 1287. (Finka 1977: 20); *Glâčevo polje* 1287. (*Glavočovopole*, Finka 1977: 20), 1433. (*Glauoç pogle*), 1456. (*Glauoceuopoglie*) i 1490. (*Glauoceuopolie*) (Hilje 1994: 65, 67–68); *Vèlo jezero* 1305. (*loco vocato Gesero magno*, Finka 1977: 21), *Slòtino polje*, 1392. (*Slatino pogle*) i 1456. (*Slotinopoglie*) (Hilje 1994: 63, 67). U ispravama se spominju i druga obradiva područja, primjerice: 1341. *brdo Šipičić (monte ... Scipichic*, Strgačić 1949: 95), 1433. *Dràga* (Hilje 1994: 65), 1434. *Brtin dolac (Britindolaç*, Hilje 1994: 66), 1456. *Dòlci, Starîna, Gradâc* (Hilje 1994: 67). Povežemo li te toponime s već spomenutim osobnim imenima stanovnika *Žmana*, možemo zaključiti kako je, već do kraja razvijenoga srednjeg vijeka unutar žmanskoga gospodarskog i životnog prostora uspostavljena u cijelosti hrvatska toponimija, do danas gotovo nepromijenjena.

Drugi dio odgovora nalazimo u orografiji područja samoga naselja, tj. u dugačkoj i relativno niskoj udolini kojom se u dubinu naselja širi magla, koja se tijekom jesenskih i zimskih mjeseci učestalo pojavljuje na moru. Takvim se uvjetima prilagodio i razvoj naselja, pa su žmanski zaseoci izgrađeni na visinama na kojima je utjecaj magle smanjen ili ga uopće nema.

Opisane značajke habitata doseljeni hrvatski stanovnici izrazili su imenom izvedenim iz psl. **mъža*. Ojkonimski korijen karakterističan je po postojanju slaboga poluglasa *ъ*, koji se u razvoju **Mъžan* > *Mžan* pravilno gubi, a što je zamjetno i kroz analizu povijesnih zapisa imena *Mžan*. U tome smislu, uz likove iz razdoblja od pol. 13. st. do pol. 14. st. (prikazanih u 2. poglavlju), potrebno je sagledati i likove zabilježene od pol. 14. st. do kraja 15. stoljeća. U ispravi iz 1355. ponovno se spominje Krešo (Cressulo) pok. Nikole »de Insula Magna de Zamzan« (Kolanović i Ljeljak 2003: 47), a u ispravi iz 1392. navodi se »Misano in Insula magna« (Hilje 1994: 63). Tijekom 15. stoljeća u notarskim ispravama zabilježeni su likovi: *Vansane* (1433.), odnosno »Vansanum Insule magne« (1434.), »insula Mizani« (1456.) te *Amzano* (1490.) (Hilje 1994: 65–68) i *Ambساني* (1492) (Rube Filipi 2001: 127).

Povežemo li sve navedene likove, mogu se uočiti dva niza zapisa imena *Žman*.

Prvi niz čine zapisi u liku *Mečane* (1260., 1341., 1347.) i *Misano* (1392.), u kojima je unutar suglasničkoga skupa *mž* interpoliran samoglasnik *e*, odnosno *i*. Ti su likovi karakteristični za razdoblje od polovice 13. st. do polovice 14. st., a s pojedinačnim refleksijama i do kraja 14. st.

Interpolaciju samoglasnika moguće je razumjeti u svjetlu interpretacije notarskoga, ili romanskomu notarar posredovanoga, razumijevanja fonetskih obilježja izgovora ojkonima *Mъžan*, u kojoj se između nazalnoga i sonornoga fonema *m* i palatalnoga i šumnoga *ž*, slijedom latinske jezične osnove, otvara potreba za artikulacijom samoglasnika, koincidentno, na mjestu nekadašnjega poluglasa.

Iako je jednaka struktura zapisa vidjiva i u liku *Mizani* iz 1456., izraziti vremenski pomak njegove pojave u odnosu na istovrsne zapise, ali i velika sličnost likova *Misano/Mizani*, navodi na pomisao da je riječ o ispravi koja se nadovezivala na neku prijašnju te se stoga notar koristi gotovo jednakim likom imena naselja. Tim više što je sastavljač te isprave – notar Simon Damiani – bio i »plaćeni pisar za hrvatske listine« (Antoljak 1962: 90) pa je morao vladati hrvatskim jezikom.

Drugi niz prepoznatljiv je u složenim imenskim oblicima *Vampsane* (1341.), *Zamzan* (1355.), *Vansane* (1433.), odnosno *Vansanum* (1434.). Zajednička im je značajka prepoznatljivost cjelovite imenske osnove *mžan* koja je, bez obzira na ortografske varijacije, povezana s prijedlogom *u* (*va*), *za* (*Va-mpsane*, *Va-nsane/nsanum* i *Za-mzan*). Jednake tvorbe nalazimo u zapisima još nekih dugootočkih toponima: 1389. *Varçuch* – *Va-pçuh*, današnji *Čuh* (Hilje 1994: 63), 1421. *Vrebrich*

– *V-rebrih* (Hilje 1994: 65), odnosno *Rebri*, kako je zapisano 1445., te *Nagerbach*, 1491. (Hilje 1994: 68), toponim vezan uz neki od današnjih oronima *Grbica*, *Sridnja Grba* i sl. na području Luke.

Zapisi *Amzano* (1490.) i *Ambساني* (1492.) dijele strukturu prethodnih likova s tom razlikom što je hrvatski prijedlog *va* zamijenjen latinskim (odnosno venetским) *a*, koji podržava izgovor romanskih govornika. Opisana struktura ojkonima ostat će stabilna i nakon metateze *mž-* → *žm-* unutar hrvatske ojkonimske osnove, kako je vidljivo iz oblika *d'Asman* u zapisu iz 1592. (Rube Filipi 2001: 128).

5. Zaključak

Žman je naselje koje na Dugome otoku utemeljuju Hrvati. Zasnivanje naselja u dubini otočnoga prostora posljedica je usmjerenosti novoga stanovništva na poljoprivredu i njoj srodnu ekonomiju. Takvo stanje ukazuje kako je romanski element, ako je i zatečen u razdoblju doseljenja, bio preslab da bi utjecao na procese oblikovanja života, rada i načina korištenja životoga prostora novoga slaven-skog/hrvatskog stanovništva.

U kraškome prostoru, u kojemu su se naselili, novi se žitelji suočavaju s fenomenom sezonskoga plavljenja dijela obradivih površina, koje stoga nazivaju *jezerima*, ali istovremeno i s pojavom gustih magli kojima je naselje izloženo s morske strane. Novodoseljeno je stanovništvo takvu pojavnost vode uočilo kao posebnost nove postojbine, stoga naselje nastalo na spoju vode, mora i magle naziva imenom *Mžan*, izvedenim iz vlastite (slavenske/hrvatske) jezične osnove.

Najranije krajem srednjega vijeka ojkonim *Mžan* promijenit će se u *Žman*. Njegov nastanak od psl. imenice **mъža* te sagledavanje prostornoga razmještaja ojkonima i hidronima istovjetnoga korijena unutar Srednje i Istočne Europe, još je jedan doprinos utvrđivanju najstarije toponimijske ostavštine na smjerovima slavenskih seoba (Brozović Rončević 1998: 44–46).

Literatura

- ANTOLJAK, STJEPAN. 1962. *Miscellanea Croatica et Macedonica. Godišen zbornik. Filozofski fakultet na Univerzitetot Skopje*, 14, Skopje, 89–101.
- BARTULOVIĆ, ANITA. 2014. *Paleografska, diplomatska i filološka analiza spisa zadarskoga notara Petra Perencana (1361. – 1392.)*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA. 1998. Hrvatska hidronimija u slavenskom i tzv. staroeuropskom okružju. *Croatica: časopis za hrvatski, jezik, književnost i kulturu*, 45–46, Zagreb, 25–55.
- CDRCDS = SMIČIKLAS, TADIJA (ur.). 1911. *Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, sv. 9, Listine godina: 1321–1331. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- DERKSEN, RICK. 2015. *Etymological Dictionary of the Baltic Inherited Lexicon*. Leiden – Boston: Brill.
- ЭССЯ = ТРУБАЧЁВ, ОЛЕГ Н. (ред.) 1992. *Этимологический словарь славянских языков. Праславянский лексический фонд*, Выпуск 19 (**męs*^(l)*arъ* – **morzakъ*). Москва: Российская академия наук, Институт русского языка.
- ЭССЯ = ТРУБАЧЁВ, ОЛЕГ Н. (ред.) 1993. *Этимологический словарь славянских языков. Праславянский лексический фонд*, Выпуск 18 (**matoga* – **mękušьka*). Москва: Российская академия наук, Институт русского языка.
- ЭССЯ = ТРУБАЧЁВ, ОЛЕГ Н. (ред.) 1994. *Этимологический словарь славянских языков. Праславянский лексический фонд*, Выпуск 21 (**mъrskovatъjъ* – **padějъljъ*). Москва: Российская академия наук, Институт русского языка.
- FINKA, BOŽIDAR. 1977. Dugootočki čakavski govori. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 4, Zagreb, 7–118.
- FINKA, BOŽIDAR. 1992. *Žman* u protoku vremena 1260. – 1992. *Župa Žman*. Ur. Finka, Božidar; Grbin, Nedo. *Žman: Župni ured*, 5–11.
- HIJJE, EMIL. 1994. Prilog povijesnoj topografiji zadarskog otočja. 1994. *Folia onomastica Croatica*, 3, Zagreb, 49–76.
- KOLANOVIĆ, JOSIP; LELJAK, ROBERT. 2003. *Andrija pok. Petra iz Cantua: Bilježnički zapisi 1355. – 1356.* 2. svezak. Zadar: Državni arhiv u Zadru.
- КОЛОСОВА, ВАЛЕРИЯ Б. 2012. Этноботанические заметки. VII. Тысячелистник. *Славяноведение*, 6, Москва, 35–46.
- ЛЕВАНЦЕВИЧ, ЛЕНА В. 2015. *Лінгвакултуралогія: вучэбны дапаможнік для студэнтаў філалагічнага факультэта*. Брест: Брестский государственный университет имени А. С. Пушкина.

- MAGAŠ, DAMIR. 1997. Zemljopisno-povijesna obilježja Dugog otoka. *Dugi otok: Zbornik radova sa znanstvenoga skupa održanoga u Zadru 24. i 25. studenog 1988.* Ur. Batović, Šime. Zadar: Matica hrvatska, Ogranak u Zadru, 11–44.
- NGP = ALBIN, JERZY (ur.). 2006. *Nazewnictwo geograficzne Polski*, Tom 1. *Hydronimy. 1. Wody płynące, źródła, wodospady.* Warszawa: Główny Urząd Geodezji i Kartografii.
- RHSJ = MARETIĆ, TOMO (ur.). 1908. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, sv. 27, *mariti – micati.* Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- RUBE FILIPI, AMOS. 2001. Otok Lavdara: Prilog povijesno-geografskim istraživanjima zadarskih otoka, *Geoadria*, 6, Zadar, 113–152.
- SGKP = SULIMIERSKI, FILIP; CHLEBOWSKI, BRONISŁAW; WALEWSKI, WŁADYSŁAW (ur.). 1885. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, T. 6. Warszawa: nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego.
- SKOK, PETAR. 1950. *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima.* Zagreb: Jadranski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.
- SKOK, PETAR. 1972. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Knjiga druga, K – poni¹. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- SKRAČIĆ, VLADIMIR. 1997. Pristup toponomastičkoj građi Dugog otoka. *Dugi otok: Zbornik radova sa znanstvenoga skupa održanoga u Zadru 24. i 25. studenog 1998.* Ur. Batović, Šime. Zadar: Matica hrvatska, Ogranak u Zadru, 75–97.
- STRGAČIĆ, ANTE MARIJA. 1949. Neka toponomastička i topografska pitanja Dugog otoka. *Starohrvatska prosvjeta*, III/1, Split, 87–102.
- SUIĆ, MATE. 1974. Zadarski otoci u antici. *Zbornik Zadarsko otočje.* Ur. Uranija, Valentin. Zadar: Narodni muzej Zadar, 47–64.
- SUIĆ, MATE. 1976. *Antički grad na istočnom Jadranu.* Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.
- ТОПОРОВ, ВЛАДИМИР Н. 2010. *Исследования по этимологии и семантике.* Том 4. *Балтийские и славянские языки.* Книга 1. Москва: Языки славянских культур.
- UGLEŠIĆ, ANTE. 2002. *Ranokršćanska arhitektura na području današnje Zadarske nadbiskupije.* Zadar: Filozofski fakultet u Zadru i Zadarska nadbiskupija.
- ВАСИЛЬЕВ, ВАЛЕРИЙ Л. 2015. Проблематика изучения гидронимии Балтийского происхождения на территории России. *Linguistica*, 55, Ljubljana, 173–186.
- ZELENIKA, MLADEN; SOLDÓ, BOŽO; TRENC, NEVEN. 2001. New Source of Water for Settlements on Dugi Otok Island (Croatia). *Rudarsko-geološko-naftni zbornik*, 35/1, Zagreb, 39–46.
- ZOVIĆ, VALENTINA; KURILIĆ, ANAMARIJA. 2015. Strukture zavjetnih natpisa rimske Liburnije. *Arheološki vestnik*, 66, Ljubljana, 399–453.

Mrežna vrela

- Ушаков, Дмитрий N. 2008. *Толковый словарь русского языка*. <https://ushakovdictionary.ru/letter.php?charkod=204> (pristupljeno 21. siječnja 2021.).
– podatci o naseljima i vodama (pristupljeno 21. siječnja 2021.)
- [1] <https://public.opendatasoft.com/explore/dataset/geonames-all-cities-with-a-population-1000/table/?disjunctive.country>
- [2] <https://maps.visicom.ua/>
- [3] Občina Mežica, Slovenija <https://www.mezica.si/objave/175>
- [4] Obec Mžany, Češka <https://www.mzany.cz/>
- [5] Grad Meževoj, Ruska Federacija [https://ru.wikipedia.org/wiki/Межевой_\(Саткинский_район\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Межевой_(Саткинский_район))
- [6] Agrograd Mjaža, Bjelorusija [https://be.wikipedia.org/wiki/Мяжа_\(Гарадоцкі_раён\)](https://be.wikipedia.org/wiki/Мяжа_(Гарадоцкі_раён))
- [7] Selo Miževo, Bjelorusija <http://mostylib.by/base/?p=1725>
- [8] Eastern Borderlands Places (Naselja poljskih istočnih pograničnih krajeva) <http://www.kami.net.pl/kresy/>
- [9] Grad Mežova, Ukrajina <https://uk.wikipedia.org/wiki/Межова>
- [10] Selo Staški, Ukrajina [https://ru.wikipedia.org/wiki/Сташки_\(Житомирская_область\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Сташки_(Житомирская_область))
- [11] Povijesne karte Poljske <https://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/publication/34205/edition/45879/content?>
- [12] Grad Mosonmagyaróvár, Mađarska <https://en.wikipedia.org/wiki/Mosonmagyaróvár>
- [13] Općina Mšené-lázně, Češka <https://cs.wikipedia.org/wiki/Mšené-lázně>
- [14] Miasto Mszana Dolna, Poljska <https://mszana-dolna.eu/>
- [15] Selo Mšanec, Ukrajina [https://uk.wikipedia.org/wiki/Мшанец_\(Старосамбірський_район\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Мшанец_(Старосамбірський_район))
- [16] Rijeka Meža, Slovenija <https://hr.wikipedia.org/wiki/Meža>
- [17] Rijeka Mže, Češka <https://cs.wikipedia.org/wiki/Mže>
- [18] Rijeka Meža, Ruska Federacija [https://en.wikipedia.org/wiki/Mezha_\(Daugava\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Mezha_(Daugava))
- [19] Rijeka Meža, Ruska Federacija [https://ru.wikipedia.org/wiki/Межа_\(приток_Унжи\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Межа_(приток_Унжи))
- [20] Rijeka Mežovka, Ruska Federacija [https://ru.wikipedia.org/wiki/Межовка_\(приток_Тары\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Межовка_(приток_Тары))
- [21] Jezero Meža, Bjelorusija [https://wiki2.net/Межа_\(озеро\)](https://wiki2.net/Межа_(озеро))
- [22] Rijeka Moža, Bjelorusija [https://ru.wikipedia.org/wiki/Можа_\(приток_Бобра\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Можа_(приток_Бобра))

- [23] Rijeka Mža, Ukrajina <https://uk.wikipedia.org/wiki/Мжа>
[24] Rijeka Mšenski potok, Češka [https://cs.wikipedia.org/wiki/Mšenský_potok_\(přítok_Ohře\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Mšenský_potok_(přítok_Ohře))
[25] Rijeka Mšanka, Poljska [https://pl.wikipedia.org/wiki/Mszanka_\(dopływ_Raby\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Mszanka_(dopływ_Raby))
[26] Rijeka Mšanka, Ukrajina [http://ortopedianew.appspot.com/wiki/Mszanka_\(Ukraina\)](http://ortopedianew.appspot.com/wiki/Mszanka_(Ukraina))
[27] Rijeka Mšanec, Ukrajina [https://uk.wikipedia.org/wiki/Мшанец_\(притока_Дністра\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Мшанец_(притока_Дністра))

Contribution to the Consideration of the Etymology of the Settlement Name *Žman* on Dugi Otok Island

Summary

In the medieval period documents from the 13th to the 15th century the name of the settlement of *Žman*, located on Dugi Otok island, was often recorded as *Mežan*. Exploring its etymology during the middle of the 20th century, Skok takes the Latin adjective *medianus* as the basis from which the Slavic / Croatian population derived the original form *Mežan*, or rather *Mžan*, as an appropriate form for metathesis of the consonant group *mž-* into the contemporary settlement name *Žman*.

This paper formulates and researches a hypothesis about the Slavic linguistic basis for the settlement name *Žman*. The hypothesis is based on historical data related to the economic and environmental characteristics of *Žman* settlement, particularly to the phenomena of seasonal flooding of the most fertile and arable land, unique on the Zadar islands, and that of dense fog appearing from the sea side. These specific features of the new habitat were marked by the name *Mežan*, derived from the Proto-Slavic noun **mъža*, which is in most Slavic languages used in the sense of ‘moisture; dew; rain; fog’.

Croatian toponymy, fully formed by the end of the High Middle Ages, testifies to the Croatian inhabitants’ dominance in *Žman* economy and its living environment. The Roman element, if present in the period of immigration, was too weak to be influential in any way.

Ključne riječi: toponimija, etimologija, ojkonim, *Žman*, *Mežan*, Dugi otok, seoba Hrvata

Keywords: toponymy, etymology, settlement name, *Žman*, *Mežan*, Dugi Otok, migration of Croats